

ODBORNÁ SMĚRNICE Č. 3

VYDÁNÍ Č. 3

TESTOVÁNÍ POSTAČITELNOSTI REZERV ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ

Schváleno Výborem České společnosti aktuárů dne 3. 5. 2019
s účinností od 30. 6. 2019.

Zároveň k tomuto datu nahrazuje původní směrnici č. 3.

Obsah

1	Úvod.....	3
2	Obecné zásady	3
3	Předmět testování.....	3
4	Metodika testování.....	4
5	Předpoklady	4
6	Definice postačitelnosti a kroky při nepostačitelnosti	6
7	Frekvence testování	6
8	Dokumentace	6
9	Legislativa.....	7

1 Úvod

- 1.1 Účelem této směrnice je poskytnout aktuárům návod na posouzení, zda výše účetních technických rezerv životního pojištění je dostatečná ke splnění závazků pojišťovny vyplývajících ze smluv životního pojištění (dále jen „test postačitelnosti rezerv“).
- 1.2 Směrnice je závazná pro členy České společnosti aktuárů s osvědčením o způsobilosti vykonávat aktuárskou činnost podle profesních zásad přijatých společností a o nabytém aktuárském vzdělání podle dohody o standardech aktuárského vzdělání mezi aktuárskými společnostmi sdruženými v Evropské aktuárské asociaci (dále jen „aktuáry“).

2 Obecné zásady

- 2.1 Právní rámec, ze kterého směrnice vychází, zákon o účetnictví [1] v § 27 odst. 1 písm. c) požaduje, aby technické rezervy u účetních jednotek, které provozují činnost pojištění nebo zajištění podle zvláštních právních předpisů, byly oceňovány reálnou hodnotou.
- 2.2 Směrnice zároveň bere v úvahu požadavek vyhlášky [2] na dostatečnost výše technických rezerv. Vyhláška v § 28 ukládá povinnost, aby výše technických rezerv byla v každém okamžiku dostatečná do té míry, aby pojišťovna byla schopna dostát svým závazkům, vyplývajícím z pojistných smluv, které lze rozumně předpokládat.
- 2.3 Směrnice respektuje požadavky na test postačitelnosti dle § 15-19 mezinárodního účetního standardu IFRS 4 pro pojistné smlouvy [4].
- 2.4 Směrnice nezohledňuje mezinárodní účetní standard IFRS 17 [5], jelikož při přechodu účetnictví pojišťovny na IFRS 17 nebude již tato směrnice aplikována, resp. její význam zůstane „pouze“ u lokálního účetnictví.
- 2.5 Směrnice vykládá test postačitelnosti jako aktuárskou službu dle SAP 1 [7].
- 2.6 Tato směrnice nedává vyčerpávající návod na test postačitelnosti rezerv. Aktuár zváží všechny známé okolnosti a posoudí odpovídající model a vstupní předpoklady podle svého nejlepšího uvážení ("actuarial judgement").

3 Předmět testování

- 3.1 Předmětem testování je posouzení postačitelnosti technických rezerv životního pojištění na pokrytí budoucích peněžních toků.
- 3.2 Při testování se porovnává účetní hodnota pojistných závazků (A) s odhadem současné hodnoty budoucích peněžních toků plynoucích z uzavřených pojistných smluv (B).

DEFINICE A

- 3.3 Za účetní hodnotu pojistných závazků je považován součet výší technických rezerv životního pojištění. Jedná se o součet výší: rezervy na životní pojištění, rezervy na nezasloužené pojistné, rezervy u životního pojištění, kde jsou nositelem investičního rizika pojistníci, rezervy na pojistná plnění nevyřízených pojistných událostí, rezervy na bonusy a slevy a ostatních technických rezerv. Účetní hodnota se v testu dále snižuje o odpovídající část nehmotných aktiv, například tedy o odložené pořizovací náklady na pojistné smlouvy, aktivaci akumulovaného dluhu nebo nehmotná aktiva zaúčtovaná při obchodní kombinaci nebo transferu portfolia.

DEFINICE B

- 3.4 Odhad současné hodnoty budoucích peněžních toků zahrnuje všechny peněžní toky související s dosud uzavřenými pojistnými smlouvami, viz kapitola Metodika testování této směrnice.

4 Metodika testování

- 4.1 Základní metodou testování je model diskontovaných peněžních toků ("DCF"). Peněžními toky pro účely testu se rozumí především přijaté pojistné, vyplacená pojistná plnění včetně odkupného a správní, pořizovací a investiční náklady. Výnos z aktiv a změna stavu technických rezerv nevstupují do výpočtu.
- 4.2 Test postačitelnosti rezerv se provádí nad celým kmenem životního pojištění, tj. případná nepostačitelnost rezerv na jedné smlouvě je kompenzována přebytkem rezerv na jiné smlouvě. Aktuár může rozhodnout o rozdělení kmene do skupin, pro které postačitelnost rezerv posuzuje odděleně. Toto členění by se nemělo bez relevantního zdůvodnění měnit.
- 4.3 Odhad současné hodnoty budoucích peněžních toků musí být počítán na předpokladech, které jsou konzistentní s oceněním finančního umístění (investic). Zejména:
- odhad současné hodnoty budoucích peněžních toků zahrnuje již připsané podíly na výnosech, o nichž bylo rozhodnuto v minulosti.
  - odhad současné hodnoty budoucích peněžních toků musí zahrnovat budoucí podíly na výnosech ve výši, ve které budou poskytnuty v návaznosti na výkonnost investic. Toto může, v závislosti na použité metodě ocenění a vykazání investic, znamenat zahrnutí oceňovacích rozdílů do výpočtů.
  - minimální podíly na výnosech v modelu finančních toků odpovídají smluvnímu nebo právnímu závazku nebo „constructive obligation“. Jde o částku, kterou pojišťovna musí připsat, protože je právně vynutitelná, nebo by si na stávajícím pojistném kmeni způsobila větší ztrátu hodnoty, než je náklad na připsání podílů na výnosech.
  - aktuár použije v testu postačitelnosti rezerv vyšší podíly na výnosech, pokud aktuální strategie vedení společnosti předpokládá budoucí alokaci podílů na výnosech nad rámec právních závazků nebo „constructive obligations“.
  - tvorba dodatečných rezerv způsobená negativním výsledkem testu postačitelnosti rezerv se upraví o rozdíl tržní a účetní hodnoty investic, pokud k této úpravě nedošlo již v rámci samotného testu.

5 Předpoklady

- 5.1 Odhad současné hodnoty budoucích peněžních toků se spočítá pomocí nejlepšího odhadu předpokladů budoucího vývoje vstupních parametrů tak, aby byly vzaty v úvahu veškerá související rizika a nejistoty související s tímto odhadem (v návaznosti na IAS 37 [6]).
- 5.2 Předpoklady se dělí na předpoklady ekonomické a na předpoklady specifické pro pojistný produkt či pro pojišťovnu (dále "pojistné předpoklady").
- 5.3 Ekonomické předpoklady se použijí konzistentně s tržním oceněním, pokud je k dispozici. K diskontování se používá křivka bezrizikových úrokových měr platná k datu ocenění.
- 5.4 Nejlepší odhad pojistných předpokladů vychází z bezprostřední minulé zkušenosti pojišťovny a je upraven o očekávané budoucí změny. Pojistné předpoklady se mohou lišit pro různé části pojistného kmene podle povahy produktů a jejich sjednávání.
- 5.5 Pokud společnost nemá vlastní analýzy pro stanovení nejlepšího odhadu pojistných předpokladů, použijí se jiné dostupné podklady použitelné pro daný pojistný kmen.
- 5.6 Rizika a nejistoty související s vývojem předpokladů mohou být zohledněny například aplikací přírážek na nepříznivý vývoj. Přírážkami na nepříznivý vývoj se rozumí posun vstupních parametrů takovým směrem, že dojde k navýšení odhadu současné hodnoty budoucích peněžních toků. Přírážky na nepříznivý vývoj zohledňují riziko odchylení budoucího vývoje od nejlepších odhadů pro předpoklady, pro které neexistuje likvidní trh (např. pojistné technické předpoklady).

- 5.7 Výše přírážek na nepříznivý vývoj se stanoví na základě rizikové analýzy a rizikového apetitu vzhledem k postačitelnosti technických rezerv společnosti. Pokud riziková analýza ve společnosti neexistuje nebo její výsledky jsou nedostačující nebo není stanoven rizikový apetit tak, aby z něj bylo možné přírážky odvodit, může pojistný matematik použít přírážky uvedeny níže. O vhodnosti použitých předpokladů včetně přírážek rozhoduje aktuár na základě posouzení okolností.

Riziko	Navržená přírážka na nepříznivý vývoj jako % základního předpokladu
Úmrtnost	10 %
Invalidizace, nemocnost	10 %
Rušení pojistných smluv bez výplaty odkupného	25 %
Rušení pojistných smluv s výplatou odkupného	10 %
Náklady	10 %
Nákladová inflace	10 %
Úrokový výnos (použije se pro diskontování peněžních toků a pro projekci budoucích plnění, především podílů na zisku)	25bp (pokud nejistota ve výnosu není již zachycena v časové hodnotě opcí a garancí)

- 5.8 Správní náklady použité pro odhad současné hodnoty budoucích peněžních toků vycházejí ze skutečných správních nákladů společnosti. Uvažuje se očekávané navyšování nákladů vlivem nákladové inflace, která musí být konzistentní s ostatními předpoklady úrokových měr a s očekávaným navyšováním nákladů společnosti.
- 5.9 Při výpočtu odhadu současné hodnoty budoucích peněžních toků se uvažují pravděpodobnosti zániku pojištění a způsob výpočtu odkupného.
- 5.10 Při výpočtu odhadu současné hodnoty budoucích peněžních toků se zohlední vnitřní i časová cena derivátů (opcí a garancí) vložených do pojistných smluv. Použitá metoda a míra zjednodušení by měla odpovídat významnosti opcí a garancí v pojistných závazcích. Pro tržně-konzistentní ocenění časové hodnoty vložených opcí a garancí doporučujeme uvažovat následující metody:
- stochastický model využívající tržně-konzistentní model aktiv,
  - sada deterministických projekcí s přiřazenými pravděpodobnostmi,
  - deterministický výpočet založený na projekci budoucích cash-flow za předpokladu, že tento výpočet je tržně-konzistentním oceněním technických rezerv (včetně ceny opcí a garancí) – příkladem této metody je odečtení přírážky od úrokového výnosu.

6 Definice postačitelnosti a kroky při nepostačitelnosti

- 6.1 K nepostačitelnosti rezerv dochází, pokud je odhad současné hodnoty budoucích peněžních toků větší nežli součet výše technických rezerv životního pojištění snížený o výši odpovídajících odložených pořizovacích nákladů na pojistné smlouvy a o hodnotu odpovídajících nehmotných aktiv.
- 6.2 Aktuár informuje pojišťovnu o výsledku provedeného testu. Pokud je výsledkem testu nepostačitelnost rezerv, je aktuár povinen upozornit společnost a navrhnout opatření v návaznosti na toto zjištění (např. navýšení rezerv, snížení odložených pořizovacích nákladů) v souladu s účetní politikou společnosti.

7 Frekvence testování

- 7.1 Jak vyplývá z vyhlášky [2], výše technických rezerv musí být v každém okamžiku dostatečná do té míry, aby společnost byla schopna dostát svým závazkům, které vyplývají z pojistných smluv a které lze rozumně předpokládat. Takto vymezenou postačitelnost rezerv však právní předpisy podrobněji neupravují. Test postačitelnosti rezerv se provádí vždy minimálně jednou ročně k okamžiku roční účetní závěrky a dále v termínech dle potřeby pojišťovny.
- 7.2 Pokud je zřejmé, že účetní metoda použitá pro stanovení rezervy na splnění závazků z použité technické úrokové míry a jiných početních parametrů je obezřetnější než popsaný test, nemusí být test postačitelnosti rezerv vykonán.

8 Dokumentace

- 8.1 Výsledkem testu by měla být písemná zpráva obsahující výrok o (ne)postačitelnosti rezerv, dokumentaci výsledků a způsobu jejich testování. Dokumentace by měla být v souladu s článkem 4 v SAP 1 [7].
- 8.2 Součástí dokumentace výsledků testu by mělo být:
- vyjádření ke všem závažným zjištěním v průběhu testování,
  - kvalitativní zhodnocení výpočetního modelu pro testování postačitelnosti a jeho rizik,
  - zhodnocení platnosti předpokladů včetně citlivosti výsledku na jejich změnu,
  - zhodnocení datové kvality.
- 8.3 Metodika testu by měla být zdokumentována v písemné formě, a to včetně:
- metodiky odhadu hodnoty budoucích peněžních toků použité v testu,
  - použitých předpokladů a způsobu jejich odvození (včetně zohlednění rizik a nejistoty spojených s jejich odhadem),
  - volby použitých ekonomických předpokladů a případných změn,
  - kritérií vyhodnocení postačitelnosti, včetně případného rozdělení kmene do skupin,
  - postupu, který byl případně uplatněn k odstranění nepostačitelnosti rezerv,
  - popisu a zdůvodnění provedených změn v metodice testu.
- 8.4 Každý vykonavatel testu postačitelnosti rezerv by se měl vyjádřit, zda test vykonal v souladu s touto směrnicí, a případné odchylky od směrnice je povinen popsat v dokumentaci.

9 Legislativa

- [1] Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů („zákon o účetnictví“)
- [2] Vyhláška č. 502/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou pojišťovnami („vyhláška“)
- [3] Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů („zákon o pojišťovnictví“)
- [4] International Financial Reporting Standard 4, vydaný International Accounting Standards Board („IFRS 4“)
- [5] International Financial Reporting Standard 17, vydaný International Accounting Standards Board („IFRS 17“)
- [6] International Accounting Standard 37, vydaný International Accounting Standards Board („IAS 37“)
- [7] Standard aktuárské praxe 1 („SAP 1“)